

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ІСТОРІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти
спеціальності 262 Правоохоронна діяльність

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
правоохоронної діяльності та
загальноправових дисциплін
*Протокол № 6
від 11 січня 2022р.*

Чернігів – 2022

Історія правоохоронних органів України. Методичні вказівки до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 Правоохоронна діяльність /Укл. Козинець О.Г. – Чернігів: ННІ права і соціальних технологій НУ «Чернігівська політехніка», 2022. – 54 с.

Укладач: КОЗИНЕЦЬ ОЛЕНА ГАВРИЛІВНА, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін

Відповідальний за випуск: ВЕРЕМІЄНКО СВІТЛАНА ВІКТОРІВНА, старший викладач кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін

Рецензент: СЕЛЕЦЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ВІКТОРОВИЧ, декан юридичного факультету Національного університету «Чернігівська політехніка», к.ю.н., доцент

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ»	7
1.1. Орієнтовний план самостійної роботи	7
1.2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни	8
1.3. Методи контролю з навчальної дисципліни	17
1.4. Література основна до всього курсу	18
1.5. Орієнтовний перелік питань на екзамен	23
2. ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА	26
3. ВИДИ РОБІТ, БАЛИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	43
4. ПОЛІТИКИ КУРСУ	50
5. ПРАВИЛА НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТУ, ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ, ТЕЗ ДОПОВІДІ ТА ІН.	51
6. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ (зразки)	53

ВСТУП

Історія правоохоронних органів України вивчає генезис та еволюцію правоохоронних органів, які існували в Україні у різні історичні епохи – від найдавніших часів до сьогодення.

Вивчення «Історії правоохоронних органів України» сприяє формуванню патріотизму та піднесенню національної культури. Як історична наука ІПОУ є часткою загальної історії нашого народу, тісно пов'язаною з історією розвитку суспільства, економіки, політики, військового мистецтва, культури та інших галузей людської діяльності, водночас зберігаючи відносну самостійність і маючи особливо виражений об'єкт дослідження. Як наука юридична, одна з важливих дисциплін, що охоплює та досліджує розвиток усіх аспектів еволюції правоохоронних органів на території України, їх діяльності як невід'ємного елемента в структурі державного механізму.

Запропоновані завдання до самостійної роботи підготовлені відповідно до робочої програми та тематичного плану з курсу «Історія правоохоронних органів України». Саме тому, рекомендується спочатку ознайомитися з програмою курсу, яка містить всі теми за відповідними модулями. У завданнях для самостійної роботи відображено основний зміст навчальної дисципліни.

Головною умовою успішного оволодіння змістом дисципліни «Історія правоохоронних органів України» є систематична робота ЗВО. Після прослуховування навчальних лекцій, здобувачам необхідно продовжити самостійний аналіз шляхом вивчення відповідних нормативних актів, законників, “правд”, конституцій, кодексів та інших першоджерел, що дає можливість засвоїти їм зміст окремих інститутів права, структуру державного механізму, повноваження певного правоохоронного органу та ін. Здобувачі самостійно повинні працювати над вивченням нових основних понять курсу, саме тому кожному здобувачу доцільно завести словник основних понять і термінів з історії правоохоронних органів України, також необхідно мати особистий конспект першоджерел.

За навчальним планом вивчення «Історія правоохоронних органів України» проводиться шляхом лекційних та семінарських занять, а також самостійної роботи.

Самостійна робота проводиться з метою:

- систематизації і закріплення здобутих теоретичних знань і практичних умінь здобувачів;
- формування вмінь використовувати нормативну, правову, довідкову і спеціальну літературу;
- розвитку пізнавальних можливостей і активності здобувачів: творчої ініціативи, самостійності, відповідальності й організованості;
- формування самостійності мислення, здатності до саморозвитку, самовдосконалення й самореалізації;

- розвитку дослідницьких умінь.

На підставі прочитаної додаткової літератури можна пропонувати здобувачам написати реферати на цікаві для них теми.

При потребі здобувачі можуть отримати консультацію викладача з тих питань, що недостатньо їм зрозумілі. З урахуванням цих запитань викладач готує консультації для здобувачів, які постійно поновлює.

Методичні рекомендації спрямовані на вирішення таких головних завдань: створення умов для реалізації єдиного підходу до організації самостійної роботи здобувачів; сприяння формуванню у здобувачів навичок самостійної навчальної, науково-дослідної й практичної роботи; сприяння розвитку й поглибленню професійних, наукових і практичних інтересів здобувачів; сприяння формуванню професійних якостей, знань, умінь і навичок майбутніх фахівців; створення умов для гармонійного творчого розвитку особистості здобувача.

Основними завданнями самостійної роботи здобувачів є засвоєння в повному обсязі програми курсу Історія правоохоронних органів України. Самостійна робота здобувачів містить у собі:

- підготовку до аудиторних занять (лекційних та практичних);
- виконання відповідних завдань з навчальної дисципліни протягом семестру;
- самостійну роботу над окремими темами навчальної дисципліни відповідно до навчально-тематичного плану;
- виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ);
- підготовку до усіх видів контрольних випробувань (підсумкових, екзаменаційних тощо);
- участь у студентських наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, олімпіадах тощо;
- інші види діяльності, що ініціюються та здійснюються університетом, інститутом, факультетом, кафедрою й органами студентського самоврядування.

Організацію самостійної роботи здобувачів здійснює кафедра, лектор, а також самі здобувачі. У межах підготовки здобувачів до самостійної роботи над вивченням дисципліни Історія правоохоронних органів України з метою формування первинних навичок самостійної роботи під час першої лекції розглядається питання «Організація самостійної роботи здобувачів». Організація й контроль ходу і змісту навчальної самостійної роботи та її результатів здійснюється відповідно до графіків самостійної роботи здобувачів.

Самостійна «навчальна й навчально-дослідна робота» виконується здобувачами під керівництвом викладача, який здійснює аудиторну роботу в цій навчальній групі. Самостійна робота здобувачів повинна мати такі головні ознаки:

- бути виконаною особисто здобувачем або підгрупою (командою), де кожен її член самостійно виконує свою частину колективної роботи;
- бути закінченою розробкою, де розкриваються й аналізуються актуальні проблеми з певної теми або її окремих аспектів;
- демонструвати достатню компетентність автора в розкритті питань, що

досліджуються;

- мати навчальну, наукову або практичну спрямованість і значимість;
- містити певні елементи новизни;

-самостійна письмова робота оформляється відповідно до вимог кафедри.

Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи здобувачів враховує специфіку різного роду діяльності здобувачів і викладачів. Усі навчально-методичні та навчальні матеріали й видання щодо дисципліни повинні містити рекомендації для самостійної роботи здобувачів. Так, рекомендації із самостійного вивчення або повторення навчального матеріалу містять вказівки щодо терміну, обсягу, якості засвоєння матеріалу із зазначенням навчальних, наукових та навчально-методичних видань, що використовуються з цією метою, а також питання для самоконтролю, тести, контрольні запитання і завдання, приклади оформлення самостійної письмової роботи та ІНДЗ.

Слід зазначити, що види завдань для самостійної роботи, їх зміст і характер мають варіативний і диференційований характер, ураховують специфіку спеціальності та індивідуальні особливості здобувачів. Безумовно, основними видами самостійної роботи слід вважати практичні та тестові завдання. Проте, викладач може самостійно обирати і такі додаткові види самостійної роботи: підготовка повідомлень до виступу на семінарі, конференції; підготовка рефератів, тематичних кросвордів; підготовка до ділових (тренінгових) ігор.

Результати самостійної роботи здобувачів оцінюються викладачем, який веде практичні заняття з навчальної дисципліни. Форми контролю самостійної роботи обираються викладачем з таких варіантів:

- поточний контроль на основі виконання вправ та завдань під час семінарських занять;
- інтерактивний контроль самостійної роботи над теоретичним матеріалом під час семінарських занять;
- поточний контроль засвоєння знань на основі оцінки усної відповіді на питання, повідомлення під час семінарських занять;
- звіт за темою, що вивчалася самостійно;
- тестування, виконання письмової контрольної роботи.

Результати самостійної роботи здобувачів можуть бути опубліковані в спеціалізованих студентських наукових виданнях, апробовані на науково-практичних конференціях.

До кожної теми, винесеної для самостійної роботи, запропонований перелік літератури.

У обов'язковому порядку здобувачі вищої освіти при підготовці до самостійної роботи використовують рекомендовану літературу: підручники, навчальні посібники, монографії, наукові статті у періодичних виданнях, нормативно-правові акти, в тому числі ті, що розташовані на сторінці предмету в системі дистанційного навчання MOODLE.

1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ»

1.1. ОРІЄНТОВНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, метод дослідження, періодизація та значення історії правоохоронних органів України	9
2	Формування органів правопорядку у східних слов'ян. Утворення Київської Русі (IX - поч. XII ст.)	8
3	Правоохоронні органи в період феодальної роздробленості Русі (XII-XIV ст.)	9
4	Правоохоронні органи та право на українських землях у складі Литви та Польщі (к. XIV – XVI ст.)	13
5	Органи, що здійснювали правоохоронні функції на українських землях під владою Речі Посполитої II пол. XVI - I пол. XVII ст.	13
6	Правоохоронні органи в Україні Гетьманщині від сер. XVII до початку XVIII ст.	6
7	Правоохоронні органи в Україні (XVIII ст.)	5
8	Правові засади, організація і діяльність правоохоронних органів на території українських губерній у складі Російської і Австро-Угорської імперій XIX ст. – поч. XX ст.	5
9	Організація і діяльність правоохоронних органів на території правобережної, лівобережної та південної України у складі Російської імперії (поч. XX ст. до 1917 р.)	6
10	Створення судових та правоохоронних органів в період відродження української національної державності (1917-1920 рр.)	3
11	Становлення радянської системи правоохоронних органів. Державно-правове будівництво УСРР у 1917-1922 рр.	3
12	Розвиток радянської системи правоохоронних органів 1923-1929 рр. Державно-правове будівництво СРСР та УСРР	4
13	Розвиток радянської системи правоохоронних органів в епоху репресій та війни 1930-поч. 1950 рр.	3
14	Розвиток радянської системи правоохоронних органів 1950-1990 рр.	3
Разом		90

1.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Правоохоронні органи в системі державних органів України від слов'янського часу (середина I тисячоліття н.е.) і до національно-визвольної війни середини XVII ст.)

Тема 1. Предмет, метод дослідження, періодизація та значення історії правоохоронних органів України

Предмет, методологія курсу історія правоохоронних органів України.

Поняття і ознаки правоохоронної діяльності, правоохоронного органу.

Наукова періодизація історії правоохоронних органів України.

Наукова і навчальна література з курсу. Значення курсу для формування правоохоронців та вплив на формування у них державницького світогляду.

Основні джерела та література. Проблемні питання вивчення курсу

Тема 2. Формування органів правопорядку у східних слов'ян. Утворення Київської Русі (IX - поч. XII ст.)

Східні слов'яни, їх походження, розселення на сучасній території України. Родоплемінна організація суспільства та її розклад: родовий уклад життя людей, зародження патріархального рабства, формування феодальних відносин. Переростання родових общин у територіальні. Формування органів охорони громадського порядку.

Утворення і розвиток держави з центром у Києві. Формування території та її захист.

Суспільний лад. Державний лад. Ранньофеодальна монархічна форма правління. Вищі органи влади: великий київський князь, рада при великому князі. Удільні князі. З'їзди князів (снєми). Відносини васалітету-сюзеренітету. Віче. Судові органи. Двірцево-вотчинна система управління. Військо. Правоохоронні органи у Київській Русі

Джерела права Київської Русі: звичаєве право, князівське законодавство, міжкнязівські договори, постанови князівських з'їздів і вічевих зборів, договори Київської Русі з іноземними державами. Джерела церковного права: церковні статuti Володимира і Ярослава, збірки канонічного права. «Руська Правда» - пам'ятка права Київської Русі. «Руська правда» - джерело інформації про організацію правоохоронної діяльності держави.

Основні риси кримінального права. Поняття і види злочинів, мета і система покарань. Основні риси судочинства.

Тема 3. Правоохоронні органи в період феодалної роздробленості Русі (XII-XIV ст.)

Розвиток суспільно-політичного ладу Русі на початковому етапі феодалної роздробленості. Державний лад. Органи охорони правопорядку.

Зростання економічного та політичного значення місцевих феодалних центрів. Розпад Київської Русі на окремі князівства: Київське, Переяславське, Чернігово-Сіверське, Волинське, Галицьке та інші.

Боротьба східнослов'янських князівств проти татаро-монгольської навали. Золота Орда як воєнно-феодална монархія та її відносини з південно-руськими князівствами.

Зміни в суспільно-політичному ладі південно-західних земель у період поглиблення феодалної роздробленості і боротьби Русі проти навали кочових орд та інших іноземних загарбників (XIII-XIV ст.).

Утворення і розвиток Галицько-Волинського князівства. Галицько-Волинська держава – спадкоємиця Київської Русі.

Суспільний лад. Державний устрій. Князівська влада. Віче. Військо. Місцеве управління. Військово-оборонна функція місцевого управління.

Судова система. Правоохоронна діяльність на українських землях у в період феодалної роздробленості.

Значення Галицько-Волинського князівства. Основні риси права південно-західних земель періоду феодалної роздробленості (XII – перша половина XIV ст.).

Тема 4. Правоохоронні органи та право на українських землях у складі Литви та Польщі (к. XIV – XVI ст.)

Подолання феодалної роздробленості і поява централізованих держав. Правоохоронна діяльність на українських землях у період розвиненого феодалізму.

Приєднання українських земель до Великого князівства Литовського і Королівства Польського та зміна їх політико-правового становища.

Особливості суспільного устрою. Творення замкнених суспільних верств - станів. Феодали: магнати та шляхта, духовенство, селяни, міщани.

Державний лад. Установлення нового адміністративно-територіального поділу. Ліквідація князівств і земель. Запровадження воєводств і повітів. Центральні і місцеві, органи влади і управління в Україні. Органи охорони правопорядку, захисту території. Судові установи.

Судова система на українських землях у XIV – XVI ст. Судова реформа 1564-1566 рр. у Великому Князівстві Литовському. Місцеві суди у пореформений період. Формування системи судових чиновників. Судовий

процес та його форми.

Литовські статuti 1529, 1566, 1588 рр. про правоохоронну діяльність.
Основні риси кримінального права за статутами

Тема 5. Органи, що здійснювали правоохоронні функції на українських землях під владою Речі Посполитої II половина XVI - I пол. XVII ст.

Утворення держави Речі Посполитої. Люблінська унія 1569 р. Зміни в політично-правовому становищі українських земель.

Витоки та причини виникнення українського козацтва. Поява перших січей. Запорізька Січ – державно-політичне утворення українського народу. Військово-політична організація Запорізької Січі.

Органи козацького самоврядування.

Найвищі органи Речі Посполитої: король, Великий вальний сейм - сенат і посольська ізба. Органи центрального управління: маршалки, канцлери, підскарбії, гетьмани та інші урядовці та їхні повноваження.

Адміністративно-територіальний поділ: ліквідація удільних князівств і земель, запровадження воєводств, повітів і волостей; міста і села; староства. Місцеве управління. Воєводи. Старости і каштеляни. Воєводські і повітові сеймики.

Системи управління містами і містечками. Магістрат - адміністративний та судовий орган міського самоврядування. Палата ради (бурмістри і радці) та палата лави (війт і лавники). Бреська унія 1596. Військова організація. Судові установи.

Зародження і розвиток козацького права. «Ординація війська Запорізького» 1638 р., зміст і значення.

Змістовий модуль 2. Правоохоронні органи в Україні: від часів Гетьманщини (сер. XVII ст.) до к. XX ст.

Тема 6. Правоохоронні органи України в роки визвольної війни 1648 - 1654 рр.

Політико-правове і соціально-економічне становище України напередодні повстання 1648 р. Причини, антикріпосницький і національно-визвольний характер народної війни. Рушійні сили війни. Державницька програма Б. Хмельницького.

Суспільний лад. Козацька старшина. Рядові козаки. Міські жителі та їх розшарування. Селянство.

Формування української національної держави. Територія. Новий

адміністративно-територіальний поділ.

Вищі органи влади й управління. Загальновійськова козацька Рада. Рада Генеральної старшини. Гетьман. Генеральний уряд. Полковники і полкові уряди. Сотники і сотенні уряди. Курінні отамани. Городові отамани. Запорізька Січ, її внутрішня організація. Поєднання військово-адміністративної і судової влади. Магістрати і ратуші, їх структура, права та обов'язки. Козацьке військо. Суд.

Джерела права. Звичаєве право - основа права гетьманської держави. Нормативні акти гетьманської військово-адміністративної влади. Зміни в застосуванні законодавства польсько-литовського походження.

Правоохоронні органи в Україні другої половини XVII ст.

Тема 7. Протекторат Росії над Україною та його правове оформлення.

Правоохоронні органи в Україні (XVIII ст.)

Переяславська угода 1654 р. - воєнно-політичний та релігійний союз між Московською та Українською Козацькою державами.

Ліквідація козацького стану. Остаточне закріплення всіх категорій українського селянства.

Автономія України. Гетьманські статті. Органи місцевого самоврядування. Загальновійськова рада. Рада генеральної старшини. Генеральний уряд. Гетьманська влада, Полкові уряди. Сотенні уряди. Курені і городові отамани. Збройні сили. Магістрати і ратуші. Судові органи. Церква. Особливості політичного устрою на Слобожанщині. Зміни в політичному становищі Запорізької Січі та Південної України.

Органи самодержавного управління Україною. Малоросійський приказ, I Малоросійська колегія, II Малоросійська колегія.

Гетьманські статті про правоохоронну діяльність української держави.

Наступ російського царату на права і вольності України. Ліквідація української національної державності. Запровадження військового та адміністративно-територіального устрою в Україні відповідно до загальної централізованої системи управління Російською імперією.

Судоустрій в Україні-Гетьманщині

Становлення таємної поліції, регулярної та допоміжної поліції та їх розвиток у XVIII ст.

Правова система України у XVIII ст. Джерела права. Звичаї. Гетьманські і полковничі універсали. Рішення загальновійськової і генеральної старшинської рад. Конституція Пилипа Орлика (1710 р). про підстави існування і діяльності правоохоронної системи. «Права за якими судився малоросійський народ» 1743

р. про особливості правоохоронної діяльності. Основні риси кримінального права. Судочинство в Україні-Гетьманщині.

Тема 8. Правові засади, організація і діяльність правоохоронних органів на території українських губерній у складі Російської і Австро-Угорської імперій XIX ст. – початок XX ст.

Три поділи Речі Посполитої (1772, 1793, 1795 рр.), приєднання Криму до Росії та вплив цих подій на політико-правове становище на історичну долю України: Лівобережжя, Правобережжя і Півдня України у складі Російської імперії, Північної Буковини, Галичини і Закарпаття – у складі Австро-Угорської імперії.

Політичний лад. Адміністративно-територіальний поділ. Система самодержавних органів управління Україною. Комітет у справах Західних губерній. Генерал-губернатори. Губернатори, губернське правління, комітети, комісії. Градоначальники. Повітовий апарат управління. Земський суд і земський справник. Самоврядування державних-селян. Судова система. Сільська розправа. Волосна розправа. Повітовий суд. Совісний суд. Губернська палата цивільного суду. Губернська ластата кримінального суду. Головний суд на Лівобережжі. Магістратські та ратушні суди. Скасування судових органів місцевого походження.

Організація та компетенція поліції та інших правоохоронних органів на початку XIX ст. Нормативні засади діяльності правоохоронних органів.

Створення міністерства внутрішніх справ, його структура та повноваження.

Розвиток жандармерії.

III відділення Його власної імператорської величності канцелярії.

Буржуазні реформи в галузі державного будівництва і особливості їх проведення в Україні. Земська реформа 1864 р. Міська реформа 1870 р. Військова реформа. Поліцейська реформа 1862 р. Судова реформа 1864 р. Особливості організації і основні напрями діяльності правоохоронних органів внаслідок буржуазних реформ. Контрреформи 80 - 90-х рр. Створення інституту земських начальників.

Прокуратура в Україні у XIX ст. Зміни в організації і основних напрямках діяльності адвокатури в Україні протягом XIX ст. Мирова юстиція за реформою 1864 р.

Джерела і кодифікація права. Введення в дію на території України «Зводу Законів Російської імперії» у редакції 1842 р.

Основні риси кримінального права. Судочинство.

Становище окремих регіонів українських земель у складі Австро-Угорської імперії. Реформи Габсбургів у західних областях України. Суспільний лад.

Політичний лад. Адміністративно-територіальний поділ. Галицька надворна канцелярія. Провінційний становий сейм. Губернатор і губернське правління. Окружні старости циркулів і дистриктів. Обмеження міського самоврядування.

Судова система. Джерела і кодифікація права. Цивільний кодекс 1797 р. Цивільно-процесуальний кодекс 1792 р., його нова редакція і введення в дію у Галичині у 1796 р. і 1807 р. Кримінальний і кримінально-процесуальний кодекси кінця XVIII - початку XIX ст. Судово-прокурорські органи. Поліція Австро-Угорщини наприкінці XIX ст.

Тема 9. Організація і діяльність правоохоронних органів на території правобережної, лівобережної та південної України у складі Російської імперії (з поч. XX ст. до 1917 р.)

Перша буржуазно-демократична революція 1905-1907 рр. в Україні. Поєднання революційної боротьби мас з національно-визвольним рухом. Створення українських національних партій. Загальноросійські політичні партії в Україні. Виникнення Рад робітничих депутатів.

Зміни в політичному ладі. Маніфести від 6 серпня і 17 жовтня 1905 р. Державна дума і Державна рада. Склад і діяльність депутатів від українських губерній у Державній думі Росії. Третьочервневий державний переворот і його наслідки для України. Поліцейські органи.

Перша світова війна 1914-1918 рр. та її наслідки для України. Україна в планах учасників першої світової війни 1914-1918 рр. оголошення в українських губерніях воєнного або надзвичайного стану. Мілітаризація місцевого апарату державної влади і управління. Комісії і уповноважені особливих нарад у губернських і повітових містах. Обласні і місцеві військово-промислові комітети. Військово-польові суди.

Цивільне, адміністративне і кримінальне законодавство в період революції 1905-1907 рр., наступної реакції, а також першої світової війни 1914-1918 рр. Розвиток надзвичайного законодавства щодо охорони імперських порядків.

Тема 10. Створення судових та правоохоронних органів в період відродження української національної державності (1917-1920 рр.)

Соціально-економічне та політичне становище України напередодні Лютневої (1917 р.) революції. Перемога Лютневої революції. Ліквідація монархії. Початок створення в Україні нових політичних структур.

Тимчасовий уряд та його органи в Україні. Дія законодавства Тимчасового уряду в Україні.

Утворення Української Центральної Ради.

Універсали Центральної Ради їх зміст і значення. Створення нового уряду незалежної держави - Ради Міністрів Української Народної Республіки. Місцеві органи. Правоохоронні органи. Збройні сили. Судова система.

Обрання П. Скоропадського Гетьманом України.

«Грамота до всього українського народу» П. Скоропадського від 29 квітня 1918 р. і перехід влади до гетьмана. «Закони про тимчасовий державний устрій України» від 29 квітня 1918 р., їх зміст і значення.

Державне будівництво Гетьманату. Правоохоронні органи. Будівництво збройних сил. Судова система.

Опозиція проти гетьмана. Падіння гетьманської держави.

Прихід Директорії до влади і перші кроки державного будівництва. Закон про формування державного устрою та порядок законодавства в УНР від 12 листопада 1920 р. Правоохоронні органи. Збройні сили. Судова система.

Положення Варшавського і Ризького договорів щодо України. Падіння УНР і його причини.

Розпад Австро-Угорської імперії та його політичні наслідки.

Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР).

Створення уряду ЗУНР – Тимчасової Ради Міністрів. Формування місцевого адміністративного апарату. Правоохоронні органи. Збройні сили. Судова система.

Значення акту злуки УНР із ЗУНР. Падіння ЗУНР, його причини.

Тема 11. Становлення радянської системи правоохоронних органів.

Державно-правове будівництво УСРР у 1917-1922 рр.

Становлення і розвиток Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів у 1917р. Боротьба за владу Рад у жовтні - грудні 1917 р. 1 Всеукраїнський з'їзд Рад у Харкові та його рішення. Проголошення Української Радянської Республіки. Радянське державне будівництво у грудні 1917 р. - березні 1918 р.

II, III Всеукраїнські з'їзди Рад.

Надзвичайні органи Радянської влади. Створення радянського суду. Військові сили Української Радянської Республіки. Створення основ радянського права. Створення радянської міліції.

Розвиток зв'язків УСРР із РСФРР та іншими радянськими республіками.

Тема 12. Розвиток радянської системи правоохоронних органів 1923-1929 рр. Державно-правове будівництво СРСР та УСРР

Нова економічна політика та її законодавче оформлення в УСРР. Перебудова державного апарату у зв'язку з переходом до нової економічної політики. Розвиток радянської міліції в часи НЕПу. Охорона правопорядку на транспорті та дорогах.

Утворення СРСР. Правові основи входження УСРР до складу Союзу РСР. Конституція СРСР 1924 р. Створення в складі УСРР Молдавської АСРР (1924 р.). Формування системи союзних та республіканських органів, в тому числі правоохоронних органів.

Кодифікація українського радянського законодавства. Законодавство Союзу РСР та його дія в УСРР.

Тема 13. Розвиток радянської системи правоохоронних органів в епоху репресій та війни 1930- поч. 1950 рр.

Захист соціалістичного правопорядку, повноваження правоохоронних органів у 30-х рр. XX ст.

Конституція УРСР 1937 р. та її декларативний характер. Система органів влади і управління за Конституцією. Перебудова державного апарату.

Розвиток та повноваження радянської міліції в довоєнний та воєнний період. Охорона правопорядку на транспорті та дорогах

Участь УРСР у Великій Вітчизняній війні проти фашистської Німеччини. Перебудова органів державної влади і державного управління. Найвищі органи влади і управління УРСР. Місцеві органи влади і управління. Суд і прокуратура. Повноваження радянської міліції у військовий час.

Закінчення другої світової війни. Перехід до мирного будівництва. Відбудова і подальший розвиток народного господарства. Перебудова державного апарату. Розвиток законодавства.

Тема 14. Розвиток радянської системи правоохоронних органів 1950-1990 рр.

XX з'їзд КПРС і Україна. Курс на відродження демократичних принципів державного будівництва. Демократизація організації і діяльності найвищих і

місцевих органів влади й управління

Ліквідація репресивних органів сталінського тоталітарного режиму. Реабілітація невинних жертв сталінізму. Непослідовність і незавершеність цього процесу.

Перебудова судової системи. Посилення прокурорського нагляду та укріплення законності.

Поступове згорання демократії. Подальша бюрократизація державного апарату. Конституція УРСР 1978 р. та її декларативний характер. Перебудова державного апарату згідно з Конституцією УРСР 1978 р. Правоохоронні органи: їх структура та повноваження.

Демократизація суспільно-політичного життя в Україні у другій половині 80-х рр. Реформа державного апарату.

Зміни в законодавстві України.

1.3. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Система оцінювання знань здобувачів вищої освіти включає поточний, проміжний та семестровий контроль знань з дисципліни. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та семінарських занять, виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи і оцінюється сумою набраних балів.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, перевірки результатів виконання індивідуальних завдань, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання здобувачами вищої освіти.

Проміжний контроль має на меті оцінку результатів знань здобувача вищої освіти після вивчення матеріалу з кожного змістового модуля дисципліни. Цей вид контролю проводиться у формі тестування та контрольної роботи і оцінюється відповідною сумою балів.

Здобувач вищої освіти, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного та проміжного контролю має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання.

Результати поточного та проміжного контролю реєструються в журналі викладача. Перескладання пропущених без поважних причин робіт проміжного контролю або з метою підвищення кількості набраних балів упродовж семестру не дозволяється.

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену з урахуванням результатів поточного та проміжного контролю знань, і оцінюється за національною шкалою та шкалою ECTS.

З дисципліни в кінці семестру, здобувач вищої освіти може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру і до 40% підсумкової оцінки – на екзамені. Складання екзамену є обов'язковим елементом підсумкового контролю знань для здобувачів вищої освіти, які претендують на оцінку «добре» або «відмінно». Якщо здобувач вищої освіти виконав всі види робіт протягом семестру (з мінімальними вимогами до знань) та набрав 60% підсумкової оцінки (тобто «задовільно»), то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати екзамен. Повторне складання екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

Екзаменаційні білети знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

1.4. ЛІТЕРАТУРА ОСНОВНА ДО ВСЬОГО КУРСУ

1. Бойко І. Держава і право Гетьманщини. Навч. посібник. Львів, 2000.
2. Боняк В. О. Становлення та розвиток правоохоронних органів України: історико-правовий аспект: Матеріали міжкафедрального круглого столу «Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові підходи дослідження» (Харків, 23 жовтня 2012 р.) / В. О. Боняк. – Х.: ХНУВСУ, 2012. – С. 53–56.
3. Борисов А.В. Министры внутренних дел России. 1802-октябрь 1917. СПб, 2002.
4. Борисов А.В., Гончарова Ю.В. Подготовка и воспитание кадров полиции России (XVIII век – 1917 г.). М.,1999.
5. Борисов А.В., Сизиков М.И. и др. История полиции России (1718-1917 гг.). М., 1992.
6. Владимирский-Буданов М.Ф. Обзор истории русского права. Ростов-на-Дону: Феникс, 1995.
7. Владимирский-Буданов М.Ф. Очерки из истории литовско-русского права. К., 1889.
8. Власов В.И., Гончаров Н.Ф. Взгляд на причины преступности в России за тысячелетие. В 2 ч.: монография. – Домодедово: РИПК работников МВД России, 1998. – 69 с.
9. Власов В.И., Гончаров Н.Ф. Организация розыска преступников в России в IX–XX веках: (историко-правовое исследование): монография. В 2 ч. – Домодедово, 1997. – 144 с.
10. Военнопленные в СССР. 1939-1956. Документы и материалы. Под ред. М.М. Загоруйко. М.,2000.
11. Воробейкова Т.У., Дубровина А.Б. Преобразование административно-полицейского аппарата, суда и тюремной системы России во второй половине XIX века: Учеб. пособие. Киев,1973.
12. Гернет М.Н. История царской тюрьмы.М.,1951-1955.
13. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. К., 1994.
14. ГУЛАГ (Главное управление лагерей) 1918-1960. Сборник документов/Составители Кокурин А.И., Петров Н.В. М.,2002.
15. Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття: нариси політичної історії. К., 1993.
16. Деятельность милиции по обеспечению безопасности движения транспорта и пешеходов (1917-1936 гг.): Сб. документов. М.,1987.
17. Дорошенко Д. І. Нарис історії України: в 2 т. / Д. І. Дорошенко. – Т. 1. – К.: Глобус, 1991. – 238 с.

18. Елинский В.И., Исаков В.М. Становление и развитие уголовного сыска в России (X-начало XX века). М.,1998.
19. Ерошкин Н.П. История государственных учреждений дореволюционной России. М., 1968.
20. Ерошкин Н.П. Крепостническое самодержавие и его политические институты. М,1981.
21. Желудкова Т.И. Основные направления деятельности полиции дореволюционной России по охране феодального и буржуазного порядка. М.,1977.
22. Желудкова Т.И., Хоботов А.Н. Из истории развития паспортной системы в СССР (1917-1974 гг.): Сб. документов. М.,1990.
23. История полиции России. Краткий курс и основные документы / Под ред. В.М. Курицына. М.,1998.
24. Иванов В.М. Історія держави і права України. К.: Атіка,2007. 728 с.
25. Історія держави і права України. – У 2 т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й.Рогожина. – К.: Ін Юре, 2000.
26. Історія держави і права України. Підручник/ за ред. Гончаренко В.Д. К.: Право,2013. 704 с.
27. Кара-Мурза С.Г. Советская цивилизация. – М.: Алгоритм; Эксмо, 2008. – 1200 с.
28. Кистяковский А.Ф. Права, по которым судится малороссийский народ. К., 1879.
29. Коровин В.В. История отечественных органов безопасности. Учебное пособие. М.,1998.
30. Коротких М.Г. и др. Реформа следственного аппарата в России в 1860-1864 гг. Советское государство и право. 1991. №10.
31. Кузьмин СИ. Исправительно-трудовые учреждения в СССР (1917-1953 гг.). М., 1991.
32. Кульчицкий В.С., Тищик Б.Й. Історія держави і права України. К.: Атіка, 2001. 320 с.
33. Лисин А.Г., Петренко Н.И., Яковлева Е.И. Тюремная система Российского государства в XVIII-начале XX в.: Учебное пособие. М.,1996.
34. Ломов В.С. Инструкция народным следователям по производству предварительного следствия 1920 г. и проблемы совершенствования следственных органов РСФСР. Труды ВСШ МВД СССР. Волгоград,1974. Вып.10.
35. Ломов В.С. Органы предварительного следствия в Советском государстве до издания Декрета о суде N 1. Волгоград,1976.

36. Ломов В.С. Органы предварительного следствия Советского государства в первой половине 20-х годов. Волгоград, 1994.
37. Ломов В.С. Создание органов предварительного следствия Советского государства. Волгоград, 1978.
38. Ломов В.С., Ломов Н.В. Органы предварительного следствия Советской России в период Гражданской войны (середина 1918 г.-1920 г.). Волгоград, 2003.
39. Лопухин А.А. Настоящее и будущее русской полиции. М., 1907.
40. Лосев П.М., Рагулин Г.И. Сборник нормативных актов по советскому исправительно-трудовому праву (1917-1959 гг.). М., 1959.
41. Лубянка. ВЧК-ОГПУ-НКВД-НКГБ-МГБ-МВД-КГБ 1917-1960. Справочник. Составители: А.И. Кокурин, Н.В. Петров. М., 1997.
42. Лурье Ф.М. Полицейские и провокаторы. Политический сыск в России. 1649–1917. – СПб., 1992. – 417 с.
43. Маковская Л.П. Строительство следственного аппарата в РСФСР (1917-1920 гг). Пермь, 1975.
44. Малыгин А.Я. Деятельность милиции по охране общественного порядка на основных исторических этапах. М., 1995.
45. Миронов А.И. Возникновение и развитие криминалистических подразделений органов внутренних дел. М., 1978.
46. Міхеєва О. К. Становлення та функціонування правоохоронних органів УСРР (1921-1928 рр.): історичні аспекти. Монографія. Донецьк, 2011. 456 с.
47. Музыченко П.П. История государства и права Украины. К.: Знання, 2008. 588 с.
48. Мулукаев Р.С, Епифанов А.Е., Чабан О.К. История отечественных органов внутренних дел в материалах их информационных подразделений. Волгоград, 1997.
49. Мулукаев Р.С, Карташев Н.Н. Милиция России (1917-1993). Историко-правовой очерк. М., 1995.
50. Мулукаев Р.С. Общеуголовная полиция дореволюционной России, ее классовая сущность. М., 1979.
51. Мулукаев Р.С. Организационно-правовые вопросы становления советской милиции (1917-1920 гг.). М., 1975.
52. Мулукаев Р.С. Политическая полиция дореволюционной России, ее реакционный, антинародный характер. М., 1976.
53. Мулукаев Р.С. Полиция в России (IX-начало XX вв.). Н. Новгород, 1993.
54. Мулукаев Р.С. Полиция тюремные учреждения дореволюционной России. М., 1964.

55. Мулукаев Р.С. Система органов внутренних дел дореволюционной России. М.,1979.
56. Мушкет И.И. Полиция в механизме Российского государства; историко-теоретическое исследование. СПб.,1997.
57. Нарбутов Р.В. Проект развития полицейских органов России 1907 г. Советское государство и право. 1990. №11.
58. Некрасов В.Ф. Тринадцать «железных наркомов». М.,1995.
59. Оржеховский И.В. Самодержавие против революционной России (1826-1880 гг.). М.,1982.
60. Остроумов С.С. Преступность и ее причины в дореволюционной России. М.,1980.
61. Перегудова З.И. Политический сыск России. 1880-1917.М.,2000.
62. Печников А.П. Главное тюремное управление Российского государства (1879-октябрь 1917 гг.). Красноярск,2001.
63. Полиция и милиция России: Страницы истории. М.,1995.
64. Рассказов Л.П. Карательные органы в процессе формирования и функционирования административно-командной системы в Советском государстве (1917-1941 гг.). Уфа,1994.
65. Сборник законодательных документов по организации и деятельности советской милиции (1917-1934 гг.). М.,1957.
66. Сборник законодательных и нормативных актов стран СНГ и Балтии по вопросам реабилитации жертв политических репрессий. М,1996.
67. Сидоров АЛ. Великие битвы уголовного мира. История профессиональной преступности Советской России. Т. 1-2. Ростов-на-Дону,1999.
68. Сиза Н. Суди і кримінальне судочинство України в добу Гетьманщини. К.: Українська видавнича спілка, 2000. 120 с.
69. Сизиков М.И. Полиция Российской империи. М., 2000. 34 с.
70. Сизиков М.И.и др. Полиция России XVII-XX вв. М.,1992.
71. Смыкалин А.С. Колонии и тюрьмы в Советской России. Екатеринбург,1997.
72. Судові та правоохоронні органи України : Навч. посібник для студ. ВНЗ / А.О.Галай, С.Г. Стеценко, С.М. Тимченко, О.Ф. Штанько. К.: Правова єдність, 2008. 200 с.
73. Судові та правоохоронні органи України: Навч. посіб. / В.М. Безчастний, В.В. Пашутін, Б.В. Габін та ін.; За ред В.М. Безчастного. К.: Знання, 2007. 286 с.
74. Терлюк І. Історія держави і права України. К.: Кондор,2018. 772 с.
75. Тищик Б.Й., Бойко І.Й. Історія держави і права України. К.:Ін ЮРЕ,2015. 808 с.

76. Хрестоматія з історії держави і права України / За ред. В.Д. Гончаренка. К.: Ін Юре, 2003
77. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2 т. К., 1997.
78. Чайковський А.С Історія держави і права України: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2004.
79. Шамаров В.М. Политические секретариаты милиции (организационно-правовой аспект): Учеб. пособие. М.,1989.
80. Шинджикашвили Д.И. Министерство внутренних дел царской России в период империализма. Омск,1974.
81. Шинджикашвили Д.И. Сыскная полиция царской России в период империализма. Омск,1973.
82. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – Л., 1990

1.5. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА ЕКЗАМЕН

1. Предмет історії правоохоронних органів України
2. Методологія курсу історія правоохоронних органів України
3. Поняття і ознаки правоохоронної діяльності
4. Поняття правоохоронного органу
5. Наукова періодизація історії правоохоронних органів України
6. Формування органів охорони громадського порядку у давньоруській державі.
7. Правоохоронні органи у Київській Русі
8. Військово-оборонна функція місцевого управління у Київській Русі
9. Судові органи у Київській Русі
10. «Руська правда» - джерело інформації про організацію правоохоронної діяльності держави
11. Основні риси кримінального права. Поняття і види злочинів, мета і система покарань.
12. Основні риси судочинства.
13. Органи охорони правопорядку в період феодальної роздробленості Київської Русі
14. Судова система. Правоохоронна діяльність на українських землях у в період феодальної роздробленості
15. Центральні і місцеві органи влади і управління в Україні в період ВКЛ.
16. Органи охорони правопорядку, захисту території. Судові установи.
17. Судова система на українських землях у XIV – XVI ст.
18. Судова реформа 1564-1566 рр. у Великому Князівстві Литовському
19. Формування системи судових чиновників в . Судовий процес та його форми XVI – XVII ст.
20. Місцеві суди у пореформений період XVI – XVII ст.
21. Литовські статuti 1529, 1566, 1588 рр. про правоохоронну діяльність
22. Основні риси кримінального права та процесу за Литовськими статутами
23. Військово-політична організація Запорізької Січі.
24. Органи влади та управління в Речі Посполитій.
25. Правоохоронні органи України в роки визвольної війни 1648 - 1654 рр.
26. Вищі органи влади й управління в Україні-Гетьманщині
27. Органи самодержавного управління Україною. Малоросійський приказ, I Малоросійська колегія, II Малоросійська колегія.
28. Гетьманські статті про правоохоронну діяльність української держави.
29. Судоустрій в Україні-Гетьманщині.

30. Запровадження військового та адміністративно-територіального устрою в Україні відповідно до загальної централізованої системи управління Російською імперією
31. Правоохоронні органи в Російській державі: становлення таємної поліції, регулярної та допоміжної поліції та їх розвиток у XVIII ст.
32. «Права за якими судився малоросійський народ» 1743 р. про особливості правоохоронної діяльності.
33. Основні риси кримінального права та судочинства в Україні-Гетьманщині.
34. Організація та компетенція поліції та інших правоохоронних органів на початку XIX ст.
35. Нормативні засади діяльності правоохоронних органів на початку XIX ст.
36. Створення міністерства внутрішніх справ, його структура та повноваження на початку XIX ст.
37. Розвиток жандармерії на початку XIX ст.
38. III відділення Його власної імператорської величності канцелярії в II чв. XIX ст.
39. Військова реформа.
40. Поліцейська реформа 1862 р.
41. Судова реформа 1864 р.
42. Особливості організації і основні напрями діяльності правоохоронних органів внаслідок буржуазних реформ II половини XIX ст.
43. Контрреформи 80 - 90-х рр. Створення інституту земських начальників
44. Прокуратура в Україні у XIX ст.
45. Зміни в організації і основних напрямках діяльності адвокатури в Україні протягом XIX ст.
46. Мирова юстиція за реформою 1864 р.
47. Судово-прокурорські органи та поліція Австро-Угорщини наприкінці XIX ст.
48. Каральний апарат російського самодержавства на початку XX ст.
49. Надзвичайна юстиція та її роль у придушенні революції 1905-1907 рр.
50. Кримінальне законодавство в період революції 1905-1907 рр.
51. Розвиток надзвичайного законодавства щодо охорони імперських порядків.
52. Правоохоронні органи. Збройні сили. Судова система в часи Центральної Ради
53. Державне будівництво в період Гетьманату. Правоохоронні органи. Будівництво збройних сил. Судова система.
54. Правоохоронні органи. Збройні сили. Судова система в часи Директорії.
55. Надзвичайні органи Радянської влади.
56. Створення радянського суду.

57. Створення органів радянської прокуратури.
58. Військові сили Української Радянської Республіки.
59. Створення радянської міліції
60. Розвиток радянської міліції в часи НЕПу. Охорона правопорядку на транспорті та дорогах
61. Створення НКВС та його повноваження
62. Органи позасудової репресії в 30-ті рр
63. Діяльність НКВС СРСР та зміни в організації та діяльності НКВС в період Великої вітчизняної війни.
64. Структурні зміни в органах НКВД-НКДБ в червні 1941 р. - квітні 1943 р.
65. Діяльність органів внутрішніх справ після війни на звільнених територіях
66. Нормативно-правова регламентація діяльності міліції під час та після війни
67. Організаційні зміни в системі органів внутрішніх справ в 1953 р.
68. Створення КДБ СРСР
69. Розвиток органів внутрішніх справ у 60-80-ті рр. XX ст.
70. Зміни в структурі МВС СРСР, УРСР в період перебудови
71. Судоустрій в 50-80-х рр. XX ст.
72. Діяльність органів прокуратури 50-80-х рр. XX ст.

2. ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

Тема 1. Предмет, метод дослідження, періодизація та значення історії правоохоронних органів України

Питання

1. Предмет, методологія курсу історія правоохоронних органів України.
2. Поняття і ознаки правоохоронної діяльності, правоохоронного органу.
3. Наукова періодизація історії правоохоронних органів України.
4. Еволюція понять: правоохоронні органи, правоохоронна діяльність

Інформаційні джерела

1. Іванов В.М. Історія держави і права України. К.: Атіка, 2007. 728 с.
2. Історія держави і права України. – У 2 т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й.Рогожина. – К.: Ін Юре, 2000.
3. Історія держави і права України. Підручник/ за ред. Гончаренко В.Д. К.: Право, 2013. 704 с.
4. Кульчицький В.С., Тищик Б.Й. Історія держави і права України. К.: Атіка, 2001. 320 с.
5. Лисин А.Г., Петренко Н.И., Яковлева Е.И. Тюремная система Российского государства в XVIII-начале XX в.: Учебное пособие. М., 1996.
6. Терлюк І. Історія держави і права України. К.: Кондор, 2018. 772 с.
7. Тищик Б.Й., Бойко І.Й. Історія держави і права України. К.: Ін ЮРЕ, 2015. 808 с.
8. Хрестоматія з історії держави і права України / За ред. В.Д. Гончаренка. К.: Ін Юре, 2003

Тема 2. Формування та розвиток органів правопорядку у східних слов'ян, в період Київської Русі (IX - поч. XII ст.) та в період феодальної роздробленості Русі (XII-XIV ст.) (2 години)

Питання

1. Поліцейські функції в давньоруській державі
2. Контроль за пересуванням населення в Київській Русі
3. Організація системи місць ув'язнення у давньоруській державі
4. Які види злочинів характерні для періоду, що вивчається?
5. Система покарань на Русі та мета, яку вона переслідувала.
6. Форми досудового процесу, їх зміст.

Інформаційні джерела

1. Бойко І. Держава і право Гетьманщини. Навч. посібник. - Львів, 2000
2. Історія держави і права України. Підручник/ за ред. Гончаренко В.Д. К.: Право,2013. 704 с.
3. Козинець О.Г. Органи охорони громадського порядку в Київській Русі. Розвиток правоохоронної системи України в сучасних умовах : матеріали круглого столу (м. Чернігів, 20 листопада 2020 р.) / Національний університет «Чернігівська політехніка» ; за заг. ред. І. В. Берднік. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2020. С.53-55.
4. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посіб. / М.В. Косюта. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2010. – 404 с.
5. Кудін С. Поняття злочину в кримінальному праві Київської Русі // Право України. - 2000. - № 7.
6. Кудін С. Поняття кримінального штрафу за «Руською правдою» та Литовським статутом // Право України. – 2000. – № 11.
7. Судові та правоохоронні органи України : Навч. посібник для студ. ВНЗ / А.О.Галай, С.Г. Стеценко, С.М. Тимченко, О.Ф. Штанько. – К.: Правова єдність, 2008. – 200 с.
8. Судові та правоохоронні органи України: Навч. посіб. / В.М. Безчастний, В.В. Пашутін, Б.В. Габін та ін.; За ред В.М. Безчастного. – К.: Знання, 2007. – 286 с.
9. Терлюк І. Історія держави і права України. К.: Кондор,2018. 772 с.
10. Хачатуров Р.Л. Отказ от смертной казни в праве древней Руси // Смертная казнь: за и против. – М., 1989.

Тема 3. Правоохоронні органи в період феодальної роздробленості Русі (XII-XIV ст.)

Питання

1. Правоохоронна діяльність на українських землях у період розвиненого феодалізму.
2. Центральні і місцеві, органи влади і управління в Україні.
3. Органи охорони правопорядку, захисту території.
4. Судові установи.

Інформаційні джерела

1. Брайчевський М. Феодальна роздробленість. Конспект історії України. Нова концепція // Старожитності. - 1991. - Ч. 6.

2. Войтович Л.В. Удільні князівства Рюриковичів та Гедиміновичів. - Л., 1996.
3. Грушевський М. Історія України-Руси. - К., 1992. - Т. 2, 3.
4. Долматова Н.І. Юридичні договори як джерела права Галицько-Волинського князівства // Молода Українська держава на межі тисячоліть: погляд в історичне майбутнє демократичної, правової держави Україна: Зб. наук, праць. - Л., 2001.
5. Ефименко А.Л. История украинского народа. - К., 1990.
6. Зайцев О.Л. До питання про формування території давньоруських князівств у XII ст. // Укр. іст. журн. - 1974. - № 5.
7. Історія держави і права України / За ред. А.С. Чайковського. - К.: Юрінком Інтер, 2000. - С. 78-92.
8. Історія держави і права України: У 2 т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина. - К.: Ін Юре, 2000. - Т. 1. - С. 115-120.
9. Костомаров Н.И. Князь Данило Галицкий. - К., 1990.
10. Котляр М. Військова справа у Галицько-Волинській Русі XII-XIII ст. // Жовтень. - 1984. - № 1.
11. Котляр Н.Ф. Даниил Галицкий. - К., 1979.
12. Котляр Н.Ф. Формирование территории и возникновение городов Галицко-Волынской Руси X-XIII вв. - К., 1985.
13. Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство. – Львів, 1999.
14. Кульчицький В., Тищик Б. Історія держави і права України: Навч. посіб. - К.: Атіка, 2001. - С. 29-37.
15. Кульчицький В., Тищик Б., Бойко І. Галицько-Волинська держава (1199-1349 рр.). – Моногр. – Львів, 2005.
16. Музиченко П. Історія держави і права України: Навч. посіб. - К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. - С. 72-99.
17. Пашуто В.Т. Очерки по истории Галицко-Волынской Руси. - М., 1950.
18. Рыбаков Б.А. Киевская Русь и русские княжества XII-XIII вв. - М., 1982.
19. Софроненко К.А. Общественно-политический строй Галицко-Волынской Руси XI-XIII вв. - М., 1955.
20. Толочко П.П. Історичні портрети. - К., 1990.
21. Толочко П.П. Киев и Киевская земля в эпоху феодальной раздробленности XII-XIII вв. - К., 1980.
22. Усаевич Я.Д. Галицько-Волинська держава // Історія України: нове бачення: У 2 т. / За ред. В.А. Смолія. - К., 1995. - Т. 1.

Тема 4. Правоохоронні органи та право на українських землях у складі Литви та Польщі (к. XIV – XVI ст.)

Питання

1. Судова система на українських землях у XIV – XVI ст.

2. Литовські статuti 1529, 1566, 1588 рр. про правоохоронну діяльність.
3. Основні риси кримінального права за статутами
4. Які види доказів застосовувались у кримінальному праві Литви?
5. Дайте характеристику видам злочину у Великому князівстві Литовському.
6. Особливості литовського та польського досвіду у створенні правоохоронних органів.

Інформаційні джерела

1. Андриулис В. Некоторые процессуальные особенности судебной защиты феодального движимого имущества по Литовскому Статуту 1529 года // Первый Литовский Статут 1529 года: Материалы республиканской научной конференции посвященной 450-летию Первого Статута. - Вильнюс, 1982. - С. 55-58.
2. Апанович О. Розповіді про запорозьких козаків. - К., 1991.
3. Бардах Ю., Леснодарский Б., Пиетрчак М. История государства и права Польши. - М., 1980.
4. Винар Л. Початки українського реєстрового козацтва // Укр. історик. - 1964. - № 2-3.
5. Віснер Г. Найясніша Річ Посполита // Хроніка-2000. - 1998. - Вип. 23.
6. Владимирский-Буданов М.Ф. Очерки из истории литовско-русского права. - К., 1889. - Т. 1.
7. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. - К., 1994.
8. Гуслистий К. Нариси з історії України. - Вип. 2: Україна під Литовським пануванням і загарбання її Польщею (з XII - до 1569 р.) - К., 1939.
9. Демченко Г.В. Наказание по Литовскому Статуту в его трёх редакциях (1529, 1566 и 1588 гг.). Исследование Г.В. Демченка. - К., 1894 - Ч. 1.
10. Історія держави і права України: У 2 т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина. - К.: Ін Юре, 2000. - Т. 1.
11. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посіб. / М.В. Косюта. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2010. – 404 с.
12. Крикун М.Г. Поширення польського адміністративно-територіального устрою на українських землях // Пробл. слов'янознавства. - 1990. - Вип. 42.
13. Кульчицький В.С., Тищик БД. Історія держави і права України. - К.: Атіка, 2001.
14. Ливанцев К. Е. Сословно-представительская монархия в Польше, ее сущность и особенности (II пол. XIV - конец XVI вв.). - М., 1968.
15. Любавский М.К. Очерк истории Литовско-Русского государства до Люблинской унии включительно. - М., 1915.

16. Максимейко НА. Источники уголовных законов Литовского Статута // Университ. известия. - К., 1894. - № 12. - С. 151-181.
17. Малиновский И. Учение о преступлении по Литовскому Статуту. - К., 1894.
18. Музиченко П. Історія держави і права України: Навч. посіб. - К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
19. Музиченко П.П., Долматова Н.І. Козацтво – важливий чинник української державності // Актуальные проблемы государства и права: Сб. науч. трудов. - О., 1995. - Вып. 2.
20. Служба безпеки України: становлення, досвід, пріоритети діяльності / В.Г. Пилипчук, О.Ф. Белов, В.Д. Веденєєв, М.М. Галамба. – К.: [Літера-Графік], 2007.-191 с.
21. Суд і судочинство на українських землях у XIV-XVI ст. / За заг. ред. проф. П. Музиченка. - О., 2000.
22. Судебник Казимира (1468 год). - Вильнюс, 1967.
23. Судові та правоохоронні органи України : Навч. посібник для студ. ВНЗ / А.О.Галай, С.Г. Стеценко, С.М. Тимченко, О.Ф. Штанько. – К.: Правова єдність, 2008. – 200 с.
24. Судові та правоохоронні органи України: Навч. посіб. / В.М. Безчастний, В.В. Пашутін, Б.В. Габін та ін.; За ред В.М. Безчастного. – К.: Знання, 2007. – 286 с.
25. Терлюк І.Л. Литовські Статути та їх застосування в Україні. - Л., 1999.
26. Тищик Б. Й., Вівчаренко Б. А. Суспільно-політичний лад і право України у складі Речі Посполитої та Литовської держави. - Львів, 1996.
27. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2 т. / За ред. В.Г. Гончаренка. - К.: Ін Юре, 1997. - Т. 1.
28. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: У 3 т, - Л., 1990. - Т. 1.
29. Яковенко Н. Українська шляхта. - К., 1993.

Тема 5. Органи, що здійснювали правоохоронні функції на українських землях під владою Речі Посполитої II половина XVI - I пол. XVII ст.

Питання

1. Витоки та причини виникнення українського козацтва.
2. Поява перших січей.
3. Запорізька Січ – державно-політичне утворення українського народу. Військово-політична організація Запорізької Січі.
4. Системи управління містами і містечками. Магістрат - адміністративний та судовий орган міського самоврядування. Палата ради (бурмістри і радці)

та палата лави (війт і лавники). Бреська унія 1596. Військова організація. Судові установи.

5. Зародження і розвиток козацького права. «Ординація війська Запорізького» 1638 р., зміст і значення.

Інформаційні джерела

1. Андрюлис В. Некоторые процессуальные особенности судебной защиты феодального движимого имущества по Литовскому Статуту 1529 года // Первый Литовский Статут 1529 года: Материалы республиканской научной конференции посвященной 450-летию Первого Статута. - Вильнюс, 1982. - С. 55-58.
2. Апанович О. Розповіді про запорозьких козаків. - К., 1991.
3. Бардах Ю., Леснодарский Б., Пиетрчак М. История государства и права Польши. - М., 1980.
4. Винар Л. Початки українського реєстрового козацтва // Укр. історик. - 1964. - № 2-3.
5. Віснер Г. Найясніша Річ Посполита // Хроніка-2000. - 1998. - Вип. 23.
6. Владимирский-Буданов М.Ф. Очерки из истории литовско-русского права. - К., 1889. - Т. 1.
7. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. - К., 1994.
8. Гуслистий К. Нариси з історії України. - Вип. 2: Україна під Литовським пануванням і загарбання її Польщею (з XII - до 1569 р.) - К., 1939.
9. Демченко Г.В. Наказание по Литовскому Статуту в его трёх редакциях (1529, 1566 и 1588 гг.). Исследование Г.В. Демченка. - К., 1894 - Ч. 1.
10. Історія держави і права України: У 2 т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина. - К.: Ін Юре, 2000. - Т. 1.
11. Козинець О.Г., Козак О.С. Система судових органів на Запорізькій січі. IX «Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко-управлінські, правові та соціокультурні аспекти»: IX Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених (м. Чернігів, 22 грудня 2020 р.): збірник матеріалів конференції. М.Чернігів, 2020. С. 397-398.
12. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посіб. / М.В. Косюта. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2010. – 404 с.
13. Крикун М.Г. Поширення польського адміністративно-територіального устрою на українських землях // Пробл. слов'янознавства. - 1990. - Вип. 42.
14. Кульчицький В.С., Тищик БД. Історія держави і права України. - К.: Атіка, 2001.

15. Ливанцев К. Е. Сословно-представительская монархия в Польше, ее сущность и особенности (II пол. XIV - конец XVI вв.). - М., 1968.
16. Любавский М.К. Очерк истории Литовско-Русского государства до Люблинской унии включительно. - М., 1915.
17. Максимейко НА. Источники уголовных законов Литовского Статута // Университ. известия. - К., 1894. - № 12. - С. 151-181.
18. Малиновский И. Учение о преступлении по Литовскому Статуту. - К., 1894.
19. Музиченко П. Історія держави і права України: Навч. посіб. - К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
20. Музиченко П.П., Долматова Н.І. Козацтво – важливий чинник української державності // Актуальные проблемы государства и права: Сб. науч. трудов. - О., 1995. - Вып. 2.
21. Служба безпеки України: становлення, досвід, пріоритети діяльності / В.Г. Пилипчук, О.Ф. Белов, В.Д. Веденєєв, М.М. Галамба. – К.: [Літера-Графік], 2007.-191 с.
22. Суд і судочинство на українських землях у XIV-XVI ст. / За заг. ред. проф. П. Музиченка. - О., 2000.
23. Судебник Казимира (1468 год). - Вильнюс, 1967.
24. Судові та правоохоронні органи України : Навч. посібник для студ. ВНЗ / А.О.Галай, С.Г. Стеценко, С.М. Тимченко, О.Ф. Штанько. – К.: Правова єдність, 2008. – 200 с.
25. Судові та правоохоронні органи України: Навч. посіб. / В.М. Безчастний, В.В. Пашутін, Б.В. Габін та ін.; За ред В.М. Безчастного. – К.: Знання, 2007. – 286 с.
26. Терлюк І.Л. Литовські Статути та їх застосування в Україні. - Л., 1999.
27. Тищик Б. Й., Вівчаренко Б. А. Суспільно-політичний лад і право України у складі Речі Посполитої та Литовської держави. - Львів, 1996.
28. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2 т. / За ред. В.Г. Гончаренка. - К.: Ін Юре, 1997. - Т. 1.
29. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: У 3 т, - Л., 1990. - Т. 1.
30. Яковенко Н. Українська шляхта. - К., 1993.

Тема 6,7. Правоохоронні органи України в роки визвольної війни 1648 - 1654 рр. Протекторат Росії над Україною та його правове оформлення. Правоохоронні органи в Україні (XVIII ст.)

Питання

1. Органи захисту правопорядку за Кодексом «Права, за якими судиться

малоросійський народ»

2. Коли і чому в Російській державі виникла регулярна поліція?
3. У чому полягає сутність поліцейської держави і яка в ній роль поліції?
4. Коли і які паспорти вводилися в Російській державі?
5. Які були функції сищиків?
6. Як будувався поліцейський апарат за Статутом благочиння 1782 року?
7. Які органи у XVIII ст. здійснювали функції політичної поліції?
8. Охарактеризуйте тюремну систему в Російській державі в досліджуваний період?
9. Яку мету переслідували, встановлюючи таке покарання, як заслання і чи була вона досягнута?
10. Що являла собою в досліджуваний період каторга?
11. Особливості суспільно-політичного ладу Слобідської України у II пол. XVII – XVIII ст.
12. Сформулюйте мету системи покарань. Розкрийте зміст основних та додаткових видів покарання та порядок їх застосування.
13. З'ясуйте, які існували способи приватного покарання.
14. З'ясуйте, який був порядок порушення кримінальних справ,
15. Які існували види судових доказів.
16. Охарактеризуйте, в чому полягав інквізиційний порядок розгляду кримінальних справ на українських землях та встановіть, чим він відрізнявся від західноєвропейської інквізиції.
17. Поясніть, на кого покладалася функція виконання судових рішень та який був порядок оскарження рішень і вироків суду.
18. Проаналізуйте такі джерела права «Права, за якими судиться малоросійський народ» від 1743 р., «Процес короткий приказний» від 1734 р. та наведіть характерні приклади у застосуванні кримінально-правових норм. (з'ясуйте, які зміни відбулися в понятті злочину, його суб'єктному складі, які обставини пом'якшували відповідальність, а які вважалися такими, що обтяжували провину, які інститути кримінального права деталізуються в цей період).

Інформаційні джерела

1. Апанович О.М. Українсько-російський договір 1654 р.: Міфи і реальність. - К., 1994.
2. Бойко І.Й. Держава і право Гетьманщини. - Л., 2000.
3. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. - К., 1994.
4. Гуржій О. Право в українській козацькій державі (друга половина XVII - XVIII ст.).- К., 1994.

5. Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині XVII - XVIII ст.: кордони, населення, право. - К., 1996.
6. Єрмолаєв В. Про об'єкт державного злочину в «Правах, по которым судится малороссийский народ» // Вісн. Акад. правових наук України. - 1997. - № 3.
7. Єрмолаєв В.М., Козаченко А.І. Органи влади і управління Української держави (друга пол. XVII - XXIII ст.). - Х.: Право, 2002.
8. Історія держави і права України: У 2 т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина. - К.: Ін Юре, 2000. - Т. 1. - С. 203--268.
9. Кистяковский А.Ф. Права, по которым судится малороссийский народ. - К., 1879.
10. Козинець О.Г. Державотворчі пошуки України у XVII столітті: здобутки та прорахунки. *Запорізькі правові читання: матеріали Щорічної міжнародної науково-практичної конференції*, м. Запоріжжя, 19-20 травня 2020 року / за заг. ред. Т.О. Коломоець. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 428 с. С.95-97.
11. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посіб. / М.В. Косюта. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2010. – 404 с.
12. Кульчицький В.С. Найвизначніші пам'ятки правової культури України // Правознавство. - Л., 1994.
13. Кульчицький В.С., Тищик БД. Історія держави і права України. - К.: Атіка, 2001.
14. Пашук А.Й. Суд і судочинство на Лівобережній Україні в XVII-XVIII ст. (1648-1782 рр.). - Л., 1967.
15. Подох Я. Ґрунтове судочинство на Лівобережній Україні у другій половині XVII - XVIII ст. - Л., 1994.
16. Путро А.И. Левобережная Украина в составе Российского государства во второй половине XVIII века. - К., 1988.
17. Саласька М.В. Судові органи Гетьманщини за кодексом 1743 р. // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. - Л., 1997.
18. Слабченко М. Як судився малоросійський народ // Київська старовина. – 1994. - №1. – С.44-52.
19. Служба безпеки України: становлення, досвід, пріоритети діяльності / В.Г. Пилипчук, О.Ф. Белов, В.Д. Веденєєв, М.М. Галамба. – К.: [Літера-Графік], 2007.-191 с.
20. Смолій ВА., Степанков В.С. Богдан Хмельницький. Соціально-політичний портрет. - К., 1993.
21. Судові та правоохоронні органи України : Навч. посібник для студ. ВНЗ / А.О.Галай, С.Г. Стеценко, С.М. Тимченко, О.Ф. Штанько. – К.: Правова єдність, 2008. – 200 с.

22. Судові та правоохоронні органи України: Навч. посіб. / В.М. Безчастний, В.В. Пашутін, Б.В. Габін та ін.; За ред В.М. Безчастного. – К.: Знання, 2007. – 286 с.
23. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2 т. / За ред. В.Г. Гончаренка. - К.: Ін Юре, 1997. - Т. 1.
24. Шевчук В. Козацька держава. Етюди з історії українського державотворення. - К., 1995.
25. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: У 3 т. - Л., 1990. - Т. 1.
26. Яковлева Т.Г. Гетьманщина у другій половині 50-х років XVII століття. Причини і початок Руїни. - К., 1998.

Тема 8,9. Правові засади, організація і діяльність правоохоронних органів на території українських губерній у складі Російської і Австро-Угорської імперій XIX ст. – початок XX ст. Організація і діяльність правоохоронних органів на території правобережної, лівобережної та південної України у складі Російської імперії (з поч. XX ст. до 1917 р.)

Питання

1. Юрисдикція, порядок створення й діяльність мирових судів, окружних судів та судових палат, повноваження та значення інституту присяжних засідателів.
2. Поясніть, у чому полягала різниця між присяжними повіреними та приватними повіреними.
3. Розкрийте характерні особливості проведення судової реформи на Правобережжі та Лівобережжі України
4. Як відбувалося регулювання паспортного режиму в I половині XIX ст.?
5. Які зміни відбулися в організації поліції з реформи 1862 року?
6. Коли і чому виникають в Росії перші кримінально-розшукові установи?
7. Чому було ліквідовано III відділення імператорської канцелярії та розширені повноваження Міністерства внутрішніх справ? Яке там місце воно займало в державному механізмі Росії?
8. Яка була структура Департаменту поліції і якими повноваженнями він володів?
9. Які були функції поліції з підтримки паспортного режиму і боротьбі з пияцтвом?
10. Які зміни відбулися в тюремній системі та організації управління в'язницями в даний період?
11. Коли і якою установою була здійснена централізація управління

в'язницями?

12. Як була організована робота охоронних відділень на початку ХХ століття?
13. Чим займалася Закордонна агентура Департаменту поліції?
14. У чому сутність «поліцейського соціалізму» С. Зубатова і Г. Гапона?
15. Коли була створена загальноросійська система розшукових відділень і які були форми і методи їх роботи?
16. Яким був стан кадрів поліції на початку ХХ ст.?
17. Як поліція взаємодіяла з іншими каральними органами?
18. Які зміни відбулися в тюремній системі Росії в досліджуваний період?

Інформаційні джерела

1. Білоконь, М. В. Органи державного управління та місцевого самоврядування в Російській імперії у другій половині ХІХ ст. Х.: НУВС, 2003.
2. Виленский Б. В. Судебная реформа и контрреформа в России. Саратов. 1969.
3. Головченко В. Сільське самоврядування в Україні (1860-1861). *Право України*. 1992. № 3. С. 34-36.
4. Гончаренко В.Д. Органи земського самоврядування в Україні у другій пол. ХІХ - на поч. ХХ ст. *Держ. будівництво та місц. самоврядування*. Х.: Право, 2003. Вип. 6. С. 132-152.
5. Грицак В. М. Губернатор в державному механізмі Російської імперії у другій половині ХІХ ст. Х.: НУВС, 2003.
6. Долженко А.Н. Становление института суда присяжных при подготовке судебной реформы 1864 г. *Проблеми законності*. Х., 2000. №45. С. 12-20.
7. Зайончковский П. А. Правительственный аппарат самодержавной России в ХІХ в. М.: Мысль, 1976.
8. Казанцев Э. М. История царской прокуратуры. СПб, 1993.
9. Козинець О.Г., Лесун А.Є. Прокуратура в Російській імперії: створення, розвиток та зміни в ході судової реформи 1864 р. *«Держава та регіони. Серія: Право»*. 2021. № 1. С.12-16.
10. Козинець О. Г. Створення та реорганізація військового міністерства Російської імперії в І чв. ХІХ ст. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Вип.134 (Серія: Історичні науки); гол. ред. Носко М.О. Чернігів: ЧДПУ, 2015. №11. С.161-164.
11. Козинець О.Г., Скрипка О.А. Суд присяжных в Російській імперії в контексті європейського досвіду. *Науковий Вісник Херсонського Державного Університету. Серія: Юридичні науки*, 2016. Випуск 1. Том 1. С.25-28.
12. Козинець О.Г., Козинець І.Г. Податкова система України в ХVІІ – ХVІІІ

ст.ст. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. №2. С.16-19.

13. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посіб. / М.В. Косюта. К.: Знання, 2010. 404 с.
14. Российское законодательство X - XX вв. В 9 т. М: Юрид. лит., 1991. Т. 8.
15. Служба безпеки України: становлення, досвід, пріоритети діяльності / В.Г. Пилипчук, О.Ф. Белов, В.Д. Веденєєв, М.М. Галамба. К.: [Літера-Графік], 2007. 191 с.
16. Судові та правоохоронні органи України : Навч. посібник для студ. ВНЗ / А.О.Галай, С.Г. Стеценко, С.М. Тимченко, О.Ф. Штанько. – К.: Правова єдність, 2008. – 200 с.
17. Судові та правоохоронні органи України: Навч. посіб. / В.М. Безчастний, В.В. Пашутін, Б.В. Габін та ін.; За ред В.М. Безчастного. – К.: Знання, 2007. – 286 с.
18. Федоров К. Г., Ярмыш А. Н. История полиции дореволюционной России. - Ростов н/Д, 1976.
19. Формирование и развитие адвокатуры в России 60-80 гг. XIX в. - М., 1987.
20. Шигаль Д.А. Статут про покарання, що накладаються мировими судьями (1864 року), та його застосування мировими судами Харківської губернії // Право і безпека. - 2004. -Т.3.-№1.-С. 32-34.
21. Щербина П. Ф. Судебная реформа 1864 года на Правобережной Украине. - Львов, 1974.
22. Ярмиш О. Н. Каральний апарат самодержавства в Україні в кінці XIX - на початку XX ст.: Монографія. - Х.: Консул, 2001.
23. Ярмыш А. И. Наблюдать неотступно: Административно-полицейский аппарат и органы политического сыска царизма в Украине в конце XIX - нач. XX в. - К.,1992.

Тема 10. Створення судових та правоохоронних органів в період відродження української національної державності (1917-1920 рр.)

Питання

1. Створення Центральної Ради. Універсали. Судова і правоохоронна система
2. Прихід П.Скоропадського до влади у квіт. 1918р. Судова і правоохоронна система
3. Державний лад та право Української держави: Директорія Судова і правоохоронна система
4. ЗУНР. Судова і правоохоронна система

Інформаційні джерела

1. Історія держави і права України: Підруч. У 2 т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й.Рогожина, В.Д. Гончаренка. - Т. 2. - К., 2003 (далі: Підручник. - Т. 2).
2. Козинець О.Г. Один у полі не воїн або Україна часів П. Скоропадського // Історія державотворчих процесів в Україні та зарубіжних країнах (до 100-річчя утворення Української Народної Республіки): зб. Наук. ст. та тез повід. Між нар. наук. конф. (м. Харків, 23 листопада 2017 р.) / редкол.: А.П.Гетьман (голова), В.Д.Гончаренко, В.М.Єрмолаєв. – Харків: Право,2017. – С. 154-157.
3. Козинець О.Г., Калітник О.О. Надзвичайні військові суди як складова судової системи часів національних визвольних змагань 1917-1920 рр. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки.* 2021. Т.32 (71). №1. С.1-6.
4. Козинець О.Г., Патук А.А. Внутрішня та зовнішня політика української держави часів П. Скоропадського. Порівняльно-аналітичне право. 2020. №4. С.21-27.
5. Копиленко О.Л., Копиленко М.Л. Держава і право України 1917-1920 рр. - К.: Либідь, 1997.
6. Кульчицький В.С., Настюк М.І., Тищик Б.Й. Історія держави і права України. - Л.; Світ, 1996.
7. Мироненко О.М. Світоч української державності. Політико-правовий аналіз діяльності Центральної Ради. - К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Акад. прав, наук України. - 1995.
8. Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого ст. - К.: Укр. письменник, 1993.
9. Рум'янцев В.О. Українська державність у 1917-1922 рр. (форми і проблеми розбудови). - Х.: Основа, 1996.
10. Скоропадський П. Спомини. - К.: Україна, 1992.
11. Тищик Б.Й. Західноукраїнська Народна Республіка (1918-1923). Історія держави і права. -Львів, 2004.
12. Шевчук В.Д., Тараненко М.Г. Історія української державності: курс лекцій. - К.: Либідь, 2004.

**Тема 11, 12. Становлення радянської системи правоохоронних органів.
Державно-правове будівництво УСРР у 1917-1922 рр. Розвиток радянської
системи правоохоронних органів 1923-1929 рр. Державно-правове
будівництво СРСР та УСРР**

Питання

1. Створення НКВС та його повноваження
2. Особливості організаційного становлення радянської міліції
3. Першочергові завдання радянської міліції на етапі її створення
4. Вплив інтервенції та громадянської війни на діяльність та організацію радянських органів внутрішніх справ

5. Створення нових органів в структурі органів внутрішніх справ
6. Передача пожежної охорони в структуру НКВС. Причини.
7. Створення внутрішніх військ НКВС.
8. Охарактеризуйте положення про НКВС.
9. Значення всесоюзних нарад наркомів внутрішніх справ.

Інформаційні джерела

1. Аксенов В.Б. Милиция и городские слои в период революционного кризиса 1917 г. Проблемы легитимности.//Вопросы истории. 2001. № 3.
2. Глушаченко С.Б., Гриб В.В., Гутман М.Ю. История органов внутренних дел. Учебно-наглядное пособие/ Под общей редакцией Сальникова В.П. М.,2004.
3. Жаркой М.Э. К вопросу о природе понятия «репрессия» и принципах репрессивной политики советского государства// История государства и права. 2005. № 4.
4. Історія держави і права України. Підручник/ за ред. Гончаренко В.Д. К.: Право,2013. 704 с.
5. Історія держави і права України: У 2 т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина. - К.: Ін Юре, 2000. - Т. 2.
6. Квитчук А.С. Деятельность центральных и местных органов советского государства по обеспечению безопасности дорожного движения (1918-1921 гг.) // История государства и права. 2006 № 2.
7. Кобозев А.А. Профессиональная подготовка полицейских кадров в период образования и становления МВД Российской империи // История государства и права. 2006. № 5.
8. Козинець О.Г., Лось А. Створення та напрями діяльності радянської міліції в період становлення радянської державності. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №1. С. 182-187.
9. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посіб. / М.В. Косюта. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2010. – 404 с.
10. Кульчицький В.С., Тищик БД. Історія держави і права України. - К.: Атіка, 2001.
11. Міхеєва О. К. Становлення та функціонування правоохоронних органів УСРР (1921 – 1928 рр.): історичні аспекти. Монографія. – Донецьк, 2011. – 456 с.
12. Музиченко П. Історія держави і права України: Навч. посіб. - К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
13. Мулукаев Р.С. История отечественных органов внутренних дел. М., 2005.
14. Органы внутренних дел России: история становления и развития / Под ред.

А.Г.Фастова. Волгоград, 2005.

15. Служба безпеки України: становлення, досвід, пріоритети діяльності / В.Г. Пилипчук, О.Ф. Белов, В.Д. Веденєєв, М.М. Галамба. – К.: [Літера-Графік], 2007.-191 с.
16. Судові та правоохоронні органи України : Навч. посібник для студ. ВНЗ / А.О.Галай, С.Г. Стеценко, С.М. Тимченко, О.Ф. Штанько. – К.: Правова єдність, 2008. – 200 с.
17. Судові та правоохоронні органи України: Навч. посіб. / В.М. Безчастний, В.В. Пашутін, Б.В. Габін та ін.; За ред В.М. Безчастного. – К.: Знання, 2007. – 286 с.
18. Терлюк І. Історія держави і права України. К.: Кондор,2018. 772 с.
19. Чердаков О.И. Народный комиссариат внутренних дел в правоохранительной системе советского государства (1917-1936 гг.)// Право и политика. 2002. № 3.

Тема 13. Розвиток радянської системи правоохоронних органів в епоху репресій та війни 1930- поч. 1950 рр.

Питання

1. Основні напрями діяльності ОВС у 30-х рр. ХХ ст.
2. Зміни, що відбувались у системі місць позбавлення волі у даний період
3. Інститут заслання в цей період.
4. Коли і чому були створені виправно-трудова табори?
5. Органи позасудової репресії в 30-40 рр. ХХ ст.
6. Форми участі громадян в охороні громадського порядку
7. Основні напрями діяльності міліції в роки війни
8. Заходи позасудової репресії в роки війни
9. Нові служби в ОВС після війни
10. Як вирішувалась проблема кадрів після війни
11. Причини гострої криміногенної обстановки в країні у післявоєнні роки

Інформаційні джерела

1. Аксенов В.Б. Милиция и городские слои в период революционного кризиса 1917 г. Проблемы легитимности.//Вопросы истории. 2001. № 3.
2. Глушаченко С.Б., Гриб В.В., Гутман М.Ю. История органов внутренних дел. Учебно-наглядное пособие/ Под общей редакцией Сальникова В.П. М.,2004.
3. Жаркой М.Э. К вопросу о природе понятия «репрессия» и принципах репрессивной политики советского государства// История государства

и права. 2005. № 4.

4. Історія держави і права України. Підручник/ за ред. Гончаренко В.Д. К.: Право,2013. 704 с.
5. Історія держави і права України: У 2 т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина. - К.: Ін Юре, 2000. - Т. 1.
6. Кульчицький В.С., Тищик БД. Історія держави і права України. - К.: Атіка, 2001.
7. Музиченко П. Історія держави і права України: Навч. посіб. - К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
8. Мулукаев Р.С. История отечественных органов внутренних дел. М., 2005.
9. Радянські органи державної безпеки у 1939 – червні 1941р.: документи ІДАСБ України / упоряд.:Василь Даниленко, Сергій Кокін. – К.: Вид. дім «КМА», 2009. – 278 с.
10. Терлюк І. Історія держави і права України. К.: Кондор,2018. 772 с.
11. Судові та правоохоронні органи України: Навч. посіб. / В.М. Безчастний, В.В. Пашутін, Б.В. Габін та ін.; За ред В.М. Безчастного. – К.: Знання, 2007. – 286 с.
12. Судові та правоохоронні органи України : Навч. посібник для студ. ВНЗ / А.О.Галай, С.Г. Стеценко, С.М. Тимченко, О.Ф. Штанько. – К.: Правова єдність, 2008. – 200 с.
13. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посіб. / М.В. Косюта. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2010. – 404 с.
14. Служба безпеки України: становлення, досвід, пріоритети діяльності / В.Г. Пилипчук, О.Ф. Белов, В.Д. Веденєєв, М.М. Галамба. – К.: [Літера-Графік], 2007.-191 с.

Тема 14. Розвиток радянської системи правоохоронних органів 1950-1990 рр.

Питання

1. Організаційні зміни в системі органів внутрішніх справ в 1953 р.
2. Створення КДБ СРСР
3. Розвиток органів внутрішніх справ у 60-80-ті рр. ХХ ст.
4. Зміни в структурі МВС СРСР, УРСР в період перебудови
5. Судоустрій в 50-80-х рр. ХХ ст.
6. Діяльність органів прокуратури 50-80-х рр. ХХ ст.

Інформаційні джерела

1. Бондаренко Т.А., Дорохов Ж.В. Формирование престижа органов внутренних дел СССР в 50-е – 60-е годы XX века //История государства и права. 2006 № 4.
2. Історія держави і права України. Підручник/ за ред. Гончаренко В.Д. К.: Право,2013. 704 с.
3. Історія держави і права України: У 2 т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина. - К.: Ін Юре, 2000. Т. 2.
4. Косюта М.В. Прокуратура України: навч. посіб. / М.В. Косюта. 2-ге вид., переробл. і доп. К.: Знання, 2010. 404 с.
5. Кульчицький В.С., Тищик БД. Історія держави і права України. К.: Атіка, 2001.
6. Міхеєва О. К. Становлення та функціонування правоохоронних органів УСРР (1921 – 1928 рр.): історичні аспекти. Монографія. Донецьк, 2011. 456 с.
7. Музиченко П. Історія держави і права України: Навч. посіб. К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
8. Служба безпеки України: становлення, досвід, пріоритети діяльності / В.Г. Пилипчук, О.Ф. Белов, В.Д. Веденєєв, М.М. Галамба. К.: [Літера-Графік], 2007. 191 с.
9. Судові та правоохоронні органи України: Навч. посібник для студ. ВНЗ / А.О.Галай, С.Г. Стеценко, С.М. Тимченко, О.Ф. Штанько. К.: Правова єдність, 2008. 200 с.
10. Судові та правоохоронні органи України: Навч. посіб. / В.М. Безчастний, В.В. Пашутін, Б.В. Габін та ін.; За ред В.М. Безчастного. К.: Знання, 2007. 286 с.
11. Терлюк І. Історія держави і права України. К.: Кондор,2018. 772 с.

3. ВИДИ РОБІТ, БАЛИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**Види робіт та бали, які здобувач вищої освіти
може отримати за їх виконання:**

1) робота на семінарських заняттях	до 28 балів;
1.1. відповідь на семінарському занятті	до 4 балів;
1.2. реферат	до 2 балів;
1.3. тести, казуси або юридичний диктант	до 2 балів
1.4. доповнення, запитання доповідачу на семінарському занятті	до 2 балів;
1.5. презентація	до 2 балів;
2) контрольна робота	до 5 балів;
3) робота на лекції (активність роботи, написання конспектів)	до 3 балів;
4) ведення конспекту самостійної роботи	до 5 балів;
5) виконання самостійних дослідних робіт	до 8 балів;
6) наукова робота	до 8 балів
7) інші види робіт (участь в олімпіадах, інтелектуальних іграх та ін. сусп. діяльність)	до 3 балів;
Всього балів за 100 бальною шкалою	60 балів
8) екзамен	до 40 балів;
Всього балів за 100 бальною шкалою	40 балів
Разом балів за 100 бальною шкалою	до 100 балів

Критерії оцінювання знань та самостійної роботи здобувача вищої освіти

Робота на семінарському занятті оцінюється у балах (4 бали за одне заняття) за наступними критеріями:

Відповідь на семінарському занятті

4 бали – здобувач вищої освіти у повному обсязі опрацював програмний матеріал (основну і додаткову літературу, джерела), має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, виявляє розуміння історичних процесів, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконливо їх аргументувати, може аналізувати історичну інформацію, здатний презентувати власне розуміння, оцінку історичних явищ, має досить міцні навички роботи з першоджерелами, основними кодифікаціями права

3 бали – здобувач вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом (опрацював основну і деяку частину додаткової літератури і джерел), узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників, хрестоматій; може дати порівняльну характеристику історичних явищ, визначення понять, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; узагальнювати та застосовувати набуті знання.

2 бали – здобувач вищої освіти загалом самостійно відтворює програмний матеріал (на рівні підручника), може дати стисло характеристику питання, загалом правильно розуміє історичні терміни, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, виклад не самостійний (переказ підручника), є певні неточності як у матеріалі, так і у висновках, аргументація слабка.

1 бал – здобувач вищої освіти за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неповна, в ній налічується багато неточностей, головний зміст матеріалу не розкрито.

0 балів – здобувач вищої освіти не готовий до семінарського заняття або має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті, може сказати два-три речення по суті питання, назвати деякі терміни, але не може їх пояснити, головний зміст матеріалу не розкрито.

Реферат, оцінюється у балах (2 бали) за наступними критеріями.

Реферат – поширений тип письмової самостійної роботи з дисципліни, який демонструє поглиблене опрацювання відповідної теми. У процесі підготовки реферату здобувач вищої освіти накопичує знання, вміння та навички роботи з різними інформаційними джерелами, готується до майбутніх

курсів і дипломних робіт. Реферат є одним з основних типів індивідуальних завдань, який підводить їх до роботи підвищеної складності, з елементами науковості, що виконується під час навчання.

Презентація реферату проходить в аудиторії на семінарському занятті, де розглядається дана тема, або може бути проведена індивідуально.

Критеріями оцінки змісту реферату є повнота висвітлення питання. Зрозумілість, наявність власної думки, правильне оформлення як реферату, так і списку літератури.

Кожен здобувач вищої освіти протягом семестру повинен підготувати один реферат на семінарське заняття.

Виконання тестових завдань, вирішення казусів або написання юридичного диктанту, оцінюється у балах за наступними критеріями.

Виконання тестових завдань (до 2 балів)

- 2 бали – точні відповіді на понад 90-95% тестових питань;
- 1,5 бали – точні відповіді на 70%-89% тестових питань;
- 1 бал – точні відповіді від 50% до 69 % тестових питань;
- 0,5 бали – здобувач вищої освіти дав відповідь на меншу кількість, ніж 50% питань і показав незадовільний рівень знань з теми.

Вирішення казусів (до 2 балів)

При вирішенні казусів здобувачі вищої освіти повинні розуміти загальний зміст права та законодавства, повинні вивчити навчальну літературу, матеріал лекції, обов'язково ознайомитися з правовою збіркою на основі якої потрібно вирішити казус. Необхідно письмово вирішити казус із обов'язковим обґрунтуванням прийнятого рішення, та посиланням на текст та вказанням конкретної статті нормативного акту.

- 2 бали – точна відповідь та змістовне обґрунтування рішення;
- 1,5 бали – точна відповідь та недостатнє обґрунтування рішення;
- 1 бал – не зовсім точна відповідь та недостатнє обґрунтування рішення;
- 0,5 бали – здобувач вищої освіти намагався дати відповідь, але показав незадовільний рівень знань із теми, вміння орієнтуватися в тексті нормативного акту.

Написання юридичного диктанту (до 2 балів)

- 2 бали – точні та повні відповіді на всі терміни диктанту;
- 1,5 бали – точні відповіді та недостатньо повне пояснення терміну;
- 1 бал – не зовсім точні відповіді на всі терміни диктанту;

- 0,5 бали – здобувач вищої освіти намагався дати відповіді, але показав незадовільний рівень знань юридичних термінів з теми.

Доповнення до відповіді, запитання доповідачу на семінарському занятті (до 2 балів).

Суттєве доповнення до доповіді основного доповідача, яке ґрунтується на ознайомленні з монографічною, науковою літературою.

Задані запитання доповідачу, які є не просто уточнюючими, а які мають дискусійний характер.

Презентація (до 2 балів)

Презентації – виступи перед аудиторією зі слайдами або іншими візуальними матеріалами, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи, звіту про виконання самостійних завдань тощо. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного студента, так і колективними, тобто виступи двох та більше студентів.

Виконання контрольної роботи (до 5 балів)

Завдання теоретичні на контрольній роботі.

5 балів – повна відповідь на питання;

4 бали – відповідь, яка позбавлена серйозних неточностей, але має окремі недоліки;

від 2 до 3 балів – неповна відповідь на запитання, в якій налічується не багато неточностей;

від 0 до 1 балу – неповна відповідь на запитання, в якій налічується багато неточностей, не достатнє володіння науковим апаратом.

Завдання тестові на контрольній роботі.

Правильність виконання тестових завдань залежить від кількості вибраних правильних відповідей:

- 5 балів – точні відповіді на понад 90-95% тестових питань;

- 4 бали – точні відповіді на 75%-89% тестових питань;

- 3 бали – точні відповіді від 55% до 74 % тестових питань;

- 2 бали – здобувач вищої освіти дав відповідь на меншу кількість, ніж 50% питань і показав незадовільний рівень знань програмних питань.

Ведення конспекту лекцій (до 3-ох балів) оцінюється за наступними критеріями: повнота, охайність, грамотність.

3 бали - наявність усіх компонентів лекцій, які відповідають усім вимогам;
до 2 балів - неохайне оформлення;
до 1 балу - відсутність у конспекті окремих лекцій або недостатньо повне відображення лекційного матеріалу у конспекті.

Ведення конспекту самостійної роботи (до 5-ти балів) оцінюється за наступними критеріями: повнота, охайність, грамотність.

5 балів - наявність усіх компонентів кожної теми самостійної роботи, які відповідають усім вимогам;

до 4 балів - наявність усіх компонентів кожної теми самостійної роботи, але неохайне оформлення;

від 0 до 3 балів - за відсутності у конспекті окремих тем самостійної роботи або недостатньо повне відображення матеріалу з тем самостійного вивчення у конспекті.

Виконання самостійних дослідних робіт (до 8-ми балів за дві).

Тема має бути розкрита на належному рівні. Робота повинна мати творчий характер, продемонструвати аналітичні навички здобувачів вищої освіти, їх уміння працювати з бібліографією тощо.

Написання самостійної дослідної роботи практикується в учбовому процесі з метою набуття здобувачем вищої освіти необхідної професійної підготовки, формування навичок самостійного наукового пошуку, вивчення літератури по даній тематиці, аналіз різних точок зору, узагальнення матеріалу, формулювання висновків тощо.

Особливу увагу слід приділити оформленню науково-довідникового матеріалу, цитат та посилань на джерела.

Наукова робота (участь у науково-практичних конференціях) (до 8 балів).

Написати відповідно до вимог тези на науково-практичну конференцію та взяти участь у конференції, подати тези до друку.

Інші види робіт (участь в олімпіадах, інтелектуальних іграх, складання порівняльних таблиць, схем та ін. суспільна діяльність (до 3-х балів)

Екзамен.

Підсумковий контроль знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену (до 40-ка балів).

Екзаменаційні білети охоплюють всю програму дисципліни і

передбачають визначення рівня знань та ступеня опанування здобувачами вищої освіти компетентностей.

Умовою допуску до екзамену є виконання всіх видів навчальної роботи передбачених даною робочою програмою.

Складання екзамену є обов'язковим елементом підсумкового контролю знань для здобувачів вищої освіти, які претендують на оцінку «добре» або «відмінно». Якщо здобувач вищої освіти виконав усі види робіт протягом семестру та набрав 60% підсумкової оцінки (тобто «задовільно»), то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати екзамен.

У випадку, якщо здобувач вищої освіти протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані контрольні роботи, завдання з самостійної дослідної роботи, невідпрацьовані семінарські заняття тощо або не набрав мінімально необхідну кількість балів – 20 балів (*тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які студент може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»*), то він не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку передбаченому «Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів НУ «Чернігівська політехніка»».

Для складання екзамену існують білети. Білети складаються із трьох питань.

Критерії оцінювання:

- від 33 до 40 балів - відповідь повна і зміст відповіді студента повністю відповідає сутності поставленого запитання;
- від 24 до 32 балі - студент виконує всі завдання без грубих помилок;
- від 17 до 24 балів - студент допускає грубі помилки і всі питання виконані менш ніж на половину;
- не більше 16 балів - при невиконанні хоча б одного завдання білету.

Повторне складання екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
66-74	D	задовільно
60-65	E	
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

4. ПОЛІТИКИ КУРСУ

Політика щодо академічної доброчесності:

Весь освітній процес повинен базуватися на академічній доброчесності.

Відповідно до п. 4.2 Кодексу академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка».

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; - надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Основними формами порушення академічної доброчесності є (п.4.3 Кодексу): - академічний плагіат; - самоплагіат; - фабрикація; - фальсифікація; списування;

- обман; - хабарництво; - необ'єктивне оцінювання.

Правила перезарахування кредитів

У випадку мобільності, правила перескладання або відпрацювання пропущених занять тощо відбувається згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в НУ «Чернігівська політехніка».

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% -50% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

Перескладання модулів

відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо відвідування

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн (дистанційній) формі за погодженням.

5. ПРАВИЛА НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТУ, ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ, ТЕЗ ДОПОВІДІ ТА ІН.

Реферат (з латини *refere* – «доповідати», «повідомляти») являє собою творчу наукову письмову роботу на певну тему, яка включає огляд відповідних наукових та літературних джерел.

При написанні реферату, тез доповіді, при виконанні самостійної роботи студенту рекомендується використовувати не підручники та навчальні посібники, а монографії, статті та першоджерела. Робота повинна мати творчий характер, продемонструвати аналітичні навички студента, його вміння працювати з бібліографією тощо.

Зміст реферату повністю залежить від змісту джерела, що вивчається. Він повинен містити точне викладення основної інформації без спотворень і суб'єктивних оцінок і мати певну композицію, яка включає:

- **Вступ** містить обґрунтування вибору теми, проблематику обраної теми, мету дослідження тощо.
- **Основна частина** розкриває зміст тексту, наводяться основні тези, вони аргументуються.
- **Висновки** викладають положення, яких дійшов автор при дослідженні проблематики, що заявлена в дослідженні.

Написання реферату практикується в учбовому процесі з метою набуття здобувачем необхідної професійної підготовки, формування навичок самостійного наукового пошуку, вивчення літератури по даній тематиці, аналіз різних точок зору, узагальнення матеріалу, формулювання висновків тощо.

Процес написання реферату включає:

- вибір теми та погодження її з керівником;
- пошук необхідної літератури та інших джерел, їх вивчення;
- складання плану, пункти якого розкривають зміст теми;
- написання тексту роботи та її оформлення;
- усне викладення (захист) реферату.

Необхідним елементом будь-якої наукової роботи є пошук літератури до обраних тем індивідуальної, самостійної роботи, написання тез доповіді та ін. Він є невід'ємною частиною самостійної роботи, яка свідчить про вміння здобувача підбирати літературу з зазначеної теми, вміння в цій літературі знайти головне, що дасть змогу розкрити відповідну тему дослідження і отримати максимальний бал за такий вид роботи.

Обсяг реферату з виконання самостійної роботи – від 10 до 15 друкованих

сторінок, або 15-20 сторінок написаного від руки тексту.

Шрифт: Times New Roman; кегль 14, інтервал – 1,5, абзац – 1, 0. Поля – 2 см з усіх боків. Вирівнювання по ширині.

На титульній сторінці зазначаються: назва навчального закладу, факультет, тема роботи, прізвище, ім'я та по батькові студента, курс, група, прізвище та ініціали викладача, який керує виконанням роботи. Нумерація сторінок реферату починається з другої сторінки, оскільки на титульній сторінці номер не ставиться.

Особливу увагу слід приділити оформленню науково-довідникового матеріалу, цитат та посилань на джерела. Список використаних джерел слід вказувати в кінці реферату, самостійної, індивідуальної роботи, тез і т.д. в порядку появи відповідних посилань. При оформленні списку літератури слід дотримуватися вимог розробленого в 2015 році Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Посилання на використані джерела робити у квадратних дужках ...

Наприклад [1, с. 5]. Крапка у реченні ставиться після квадратних дужок.

6. ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ (зразки)

ВИДИ ВИДАНЬ	ПРАВИЛА ТА ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ
Один Два Три автори	<p>-Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с.</p> <p>-Петришина М. О., Петришин О. А. Міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування: наук. доп. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків: Право, 2016. 44 с. (Серія «Наукові доповіді»)</p> <p>-Сичевський В.В., Харитонов Є.І., Олейніков Д.О. Науково-практичний коментар до розділу І Особливої частини Кримінального кодексу України (Злочини проти основ національної безпеки України) / Служба безпеки України. Харків: Право, 2016. 232 с. (Бібліотека слідчого)</p>
Чотири і більше авторів	<p>-Коллективні політичні права і свободи людини та громадянина в Україні: проблеми теорії та практики: монографія / Є. І. Григоренко та ін.; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків: [б. в.], 2013. 352 с.</p> <p>-Постклассическая онтология права: монография / С. И. Максимов и др.; С.-Петербург. гос. ун-т; общ. ред. И. Л. Честнов. Санкт-Петербург: Алетейя, 2016. 688 с. (Толкование источников права).</p>
Автор(и) та редактор(и)/упорядник(и)	<p>-Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України: навч. посіб. / ред. А. Х. Степанюк. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 624 с.</p> <p>-Грошевий Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків: Право, 2011. 656 с.</p>
Автор(и) та перекладач(і)	<p>-Беккариа Ч. О преступлениях и 53казаних / вступ. Ст. Н. И. Панова; пер. С итал. М. М. Исаев. Киев: Ин Юре, 2014. 240 с. (Памятники правовой мысли).</p>
Без автора	<p>-Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / ред. М. І. Хавронюк. Київ: Дакор, 2016. 496 с.</p> <p>-Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 30 верес. 2016 р. Київ: Нац. акад. прокуратури України. 2016. 432 с.</p>
Дисертації	<p>-Сокурєнко В. В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2016. 573 с.</p>
Автореферат дисертації	<p>-Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 36 с.</p> <p>-Лісов О. С. Новітня вітчизняна історіографія створення та діяльності розвідки і контррозвідки України у 1917–1991 роках: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22 / Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняхівського. К., 2017. 20 с.</p>
Бібліографічні покажчики	<p>-Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992–2002) / 53ед.. О. Г. Кальман. Харків: Одиссей, 2003. 128 с.</p>
Каталоги	<p>-Історико-правова спадщина України: кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.</p>
Розділ книги	<p>-Даньшин І. М. Злочини проти громадського порядку та моральності. Кримінологія. Загальна та Особлива частини: підручник / ред. В. В. Голіна. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2009. Розд. 15. С. 138–145.</p> <p>-Хряпінський П. Кримінально-правові засоби заохочення у публічному праві України. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія / за ред.: О. В. Козаченко, Є. Л. Стрельцов. Миколаїв: Іліон, 2016.</p>

	С. 87–109.
Стаття журналу	<ul style="list-style-type: none"> - Кулак Н. В. Актуальні питання правового статусу добровольчих формувань в Україні. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2016. № 4. С. 84–88. - Петришин О., Серьогіна С. Змішана республіканська форма державного правління: питання теорії та практики. <i>Право України</i>. 2009. № 10. С. 57–60.
Тези доповіді	- Боднар Т. В. Договір про закупівлю: особливості укладання і забезпечення. Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народж. В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 7–9.
Стаття з довідкового видання	<ul style="list-style-type: none"> - Баулін Ю. В. Обставини, що виключають злочинність діяння. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Юрид. думка, 2007. С. 550. - Гончаренко В. Д. Повне зібрання законів Російської імперії. Велика українська юридична енциклопедія. Харків: Право, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. С. 573–574. - Ріяка В. О. Декларація митна. Юридична енциклопедія. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 2. С. 29.
Багатотомне видання	<ul style="list-style-type: none"> - Енциклопедія історії України: у 10 т. / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с. - Кучерявенко Н. П. Курс податкового права: в 6 т. Х.: Право, 2007. Т. 4: Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
Законодавчі і нормативні акти	<ul style="list-style-type: none"> - Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с. - Правова основа діяльності органів державної влади: зб. нормат. актів / упоряд. П. М. Любченко. Харків: ФІНН, 2010. 303 с. - Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. <i>Голос України</i>. 2015. 10 черв. (№ 101). С. 4. - Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 12.03.2017. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page (дата звернення: 17.03.2017).
Електронні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> - Гетьман Є. А. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. Теорія і практика правознавства: електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 1 (9). URL: http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/66302 (дата звернення: 17.06.2016). - Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу злочинності та віктимізації в Україні: монографія. Харків; Костянтинівка, Сектор "С" АТО: Юрайт, 2016. 116 с. URL: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/12015/1/Obolencev_2016_mon.pdf (дата звернення: 17.03.2017).

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!!! Література завжди пишеться мовою оригіналу, т.т. тією мовою на якій надрукована.